

Cijeli blok *Ragusiana* posvećen je raznim aspektima prošlosti Dubrovnika, a čine ga radovi Gordana Ravančića *Neka razmišljanja o demografskim posljedicama epidemije crne smrti 1348. godine u Dubrovniku* (417-425), Zrinke Pešorde Vardić *Bratimska elita: o počecima dubrovačke bratovštine sv. Antuna* (427-442), Nelle Lonze *Povlačenje svjedoka za uho: zagonetka iz dubrovačke srednjovjekovne građe* (443-450), Desanke Kovačević Kojić *Poslovne knjige dubrovačkih trgovaca (XV vijek)* (451-461), Renate Novak Klemenčić *Kamnoseška podjetja u Dubrovniku u prvi polovici 15. stoljetja* (463-472), Slavice Stojan *Noćne družine u renesansnom Dubrovniku* (473-483) i Zdenke Janeković Römer *Obiteljska knjiga Andrije Antojeva de Pozza (1569-1603)* (485-497).

U posljednjem bloku (*Miscellanea gratulabilia*) predviđeno je da istraživači raznih prostornih i vremenskih razdoblja, željni odati počast Ignaciju Voju, obogate taj zbornik vlastitim dostignućima koja nisu izravno vezana s povjesničarskim radom samog slavljenika. Cjelina se sastoji od sljedećih radova: Vasilij Melik, *Sestava in volilno pravo cislajtanskih deželnih zborov* (501-537); Miroslav Stiplovšek, *Višek avtonomističnih prizadevanj banskega sveta Dravske banovine leta 1940 z zahtevo za ustanovitev Banovine Slovenije po hrvaškem zgledu* (539-552); Milica Kacin Wohinz, *O primorsko-istrskih odnosih med dvema svetovnima vojnama* (553-562); Rade Petrović, *U potrazi za bosanskom (bošnjačkom) nacijom* (563-578); Andrej Vovko, *Udje družbe sv. Mohorja v Sarajevu in drugje v Bosni in Hercegovini v letih 1882-1918* (579-594); Ivo Goldstein, *Iseljavanje Srba i useljavanje Slovenaca u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj 1941. godine* (595-605); Branko Reisp, *Uradnik in slikar Janez Scherrer* (607-612), Franc Rozman, *Baron Josef Schwegel in berlinski kongres* (613-622); France M. Dolinar, *Dunaj-Ljubljana-Rim in škof Andrej Karlin* (623-633); Drago Roksandić, *Književnik, književni opus i mogućnosti historiografskih interpretacija: pokušaj «egohistorije» Vladana Desnice (Zadar, 1905. - Zagreb, 1964.)* (635-645); Janez Höfler, *Raziskovanje umetnostne preteklosti Dalmacije na ljubljanski filozofski fakultet* (647-658); France Kresal, *Začetnici in razvoj zavarovalništva na Slovenskem* (677-687); Olga Janša Zorn, *Društva, povezana z razvojem turizma na slovenskem, do prve svetovne vojne* (689-703); Božo Repe, *Oris razvoja turizma v Sloveniji po drugi svetovni vojni* (705-715). Osim tih radova koji se bave kasnijim razdobljima, jedino rad Darje Mihelić *Kunštno računstvo za trgovce 16. stoljetja (računski trgovski prirodnik kot zgodovinski vir)* (659-675) ponovno obrađuje kasni srednji vijek. Rad uvelike pridonosi boljemu razumijevanje postupka vođenja računovodstvenih knjiga, pojednostavnjujući operacije, priloživši tablice s ekvivalentnima među mjerama prema priručniku Kristofa Rudolffa.

Sabine Florence Fabijanec

Međunarodni znanstveni skup Istarski povijesni biennale, Poreč, 24. – 26. svibnja 2007.

U Zavičajnom muzeju Poreštine od 24. do 26. svibnja 2007. održan je Treći istarski povijesni biennale na temu *Cerealia, oleum, vinum...: kultura prehrane i blagovanja na jadranskom prostoru*. U organizaciji Državnog arhiva u Pazinu, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli – Odjela za humanističke znanosti i Zavičajnog muzeja Poreštine Pučkog otvorenog učilišta Poreč, skup je okupio dvadesetak znanstvenika iz Hrvatske, Italije i Slovenije.

Nazočne je na otvaranju pozdravila ravnateljica porečkoga zavičajnog muzeja Elena Uljančić-Vekić te predstavnici Konzervatorskog odjela u Puli, Ministarstva kulture, Porečko-

pulske biskupije, Upravnog odjela za kulturu, prosvjetu i šport Istarske županije, Grada Poreča, Državnog arhiva Zagreb, Predsjedništva Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti, Sveučilišta Jurja Dobrile i naposljetku Pučkog otvorenog učilišta u Umagu. Već iz navedenog jasno je da je taj istarski skup postao cijenjeno okupljalište hrvatskih povjesničara s podrškom svih pripadajućih i srodnih struktura.

Nakon što su sudionici minutom šutnje odali počast dr. Antoniju Miculianu, koji je preminuo nekoliko dana prije otvaranja skupa, Damir Agičić je predstavio zbornik radova Drugoga istarskog povijesnog biennela *Sacerdotes, iudices, notarii: posrednici među društvenim skupinama*.

Radni dio skupa započeo je izlaganjem Claudija Povola (Venecija) na temu *Una percezione conflittuale dell'economia istriana – alcune riflessioni, secoli XVI-XVIII (Percepcija konfliktne istarske ekonomije – pokušaj osvrta, XVI – XVII. st.)*. Pomoću nekoliko primjera autor pokazuje kompleksnost istarske ekonomije novoga vijeka, prožetu dinamizmom zbog demografskih promjena i lokalnih političkih trzavica, na čiji je razvoj Venecija budno motrila. Gordana Ravančić (Zagreb) pripremio je rad „*Imago vini*“ – pokušaj sagledavanja predodžbe o vinu u srednjovjekovnom Dubrovniku u kojemu je prezentirao odnos starih Dubrovčana prema vinu. Vino je, naime, bilo veoma važna prehrambena namirnica, time i važna trgovačka roba, ali i predmet krijumčarenja (iako su kazne bile visoke).

Drugi dan *biennala* započeo je izlaganjem Klare Buršić Matijašić (Pula) na temu *Kultura prehrane i blagovanja tijekom prapovijesti*. Zbog opsežnosti rada u usmenom izlaganju autorica se osvrnula na problematiku prehrane u Pupićinoj peći i Monkodonji. Robert Matijašić (Pula) u radu *Sredozemno prehrambeno trojstvo u antici na Jadranu* osvrnuo se na „mediteransku trijadu“ žito, ulje i vino, koji su stvorili i othranili civilizaciju koja je iznjedrila kazalište, filozofiju, monumentalno graditeljstvo, pjesništvo, znanost, ali i tekovine kojima se manje volimo hvaliti. Autor pojašnjava kako su u svim razdobljima prošlosti upravo te namirnice bile (uz ribu) hrana siromašnih, dok je hrana iz egzotičnih krajeva bila znak bogatstva. *Nešto o hrani u antici* naslov je rada Narcise Bolšec Ferri u kojemu se govori o hrani s „bogatih stolova“. Naime, Muzej Grada Umaga bavi se eksperimentiranjem u pripremanju hrane po antičkim receptima na takav način da se doživi prošlo vrijeme. Tatjana Bradara (Pula) u radu *Oprema stola od kasnosrednjovjekovnog do modernog doba – osvrt na keramičko posuđe pronađeno na istarskom poluotoku* pod povećalom promatra razdoblje od XIV. do XVI. stoljeća koje je dalo najveći broj materijalnih dokaza. Posuđe pronađeno na istarskom poluotoku najvećim dijelom potječe iz talijanskih proizvodnih centara iz pokrajina Veneto, Romagna i Marche. U radu *Uloga žene u proizvodnji, trgovini i pripremi hrane u Istri u XV. i XVI. stoljeću* Marija Mogorović Crljenko (Pula) prikazala je (ras)podjelu rada; iz arhivskih dokumenata se vidi kako su žene bile vlasnice mlinova, sudjelovale u proizvodnim obrtima, poljoprivredi, a često ih susrećemo i kao prodavačice, ali i kupce. Radom „*Buoni bocconi*“ – *trpeza porečkih građanskih obitelji u 17. i 18. stoljeću* Elena Uljančić-Vekić (Poreč) razmotrila je hranidbene navike pojedinca kojima se može steći uvid u zastupljenost pojedinih namirnica u Poreču. U njih ubrajamo vino, žito i ulje koji su uz nekretnine bili najčešći predmeti trgovanja. Izlaganjem rada *Croljivi biškoti i slastice – hrana i branitelji na istočnojadranskom Predziđu kršćanstva u 16. stoljeću*, Ivan Jurković (Pula) prikazao je situaciju hrvatskih srednjovjekovnih

branitelja koji su se svakoga dana suočavali s poteškoćama opskrbe hranom (ali i oružjem). Autor navodi kako su crvljivi biškoti i razne slastice samo potvrda tranzicijskih, slabo organiziranih sustava opskrbe stajaće granične vojske potekle iz redova srednjovjekovnoga hrvatskog banderijalnoga konjaništva i pješaštva. Rad Irene Benyovsky Latin (Zagreb) *Proizvodnja i prodaja hrane na prostoru dalmatinskog grada u srednjem vijeku* pročitala je Marija Mogorović Crljenko, budući da autorica nije mogla pribivati skupu. U radu je analizirala prostor srednjovjekovnog dalmatinskoga grada koji zbog pravnih, higijenskih, gospodarskih ili urbanističkih razloga djeluje (i) kao prostor u kojemu se proizvodila i/ili prodavala hrana.

Nakon izlaganja uslijedila je rasprava pa ručak ili, bolje rečeno, praktični dio predavanja koji je ove godine prvi put uvršten u biennale. Naziv tog, opuštenijeg dijela programa jest: *Maneštra iz 1817. godine vs. maneštra za 21. stoljeće*. Za spravljanje ručka zaslužni su bili učenici Turističko-ugostiteljske škole Antona Štifanića iz Poreča. Riječ je o autentičnom receptu koji se za gladne pripremao u Novigradu, a njegovi „tajni“ sastojci preneseni su u radu Tajane Ujčić *Zuppa a beneficio delli indigenti: primjer socijalne skrbi u Novigradu 1817. godine* objavljen u zborniku drugoga biennalea.

Poslijepodnevni dio programa započeo je radom Gaetana Benčića (Tar) *Paesaggio, economia, alimentazione nel Medioevo istriano* u kojemu je autor skicirao kvalitetu i raznolikost poljoprivrednih proizvoda te važnost i udio konzumiranja mesa i ribe u sustavu prehrane srednjovjekovne Istre. Robert Matijašić pročitao je članak *L'economia in Istria dall'alto medioevo all'età moderna* preminulog Antonija Miculiana, poznatoga istarskog povjesničara, istraživača u Centru za Povijesna istraživanja Rovinj, Talijanske Unije/Centro di ricerche storiche dell'Unione Italiana di Rovigno.

Nakon stanke skup se nastavio radom Adriane Ferracin (Treviso) *Il vino annacquato: una vicenda processuale nella Parenzo del Settecento* (Razvodnjeno vino – jedan porečki sudski slučaj iz XVII. st.) u kojemu je na konkretnom primjeru prodaje vina prikazan odnos lokalnog stanovništva spram mletačke carinske politike - ona je svojim represivnim metodama dovođila do nezadovoljstva, pa čak i otvorene pobune. „Preživljavanje“ na području Labinske komune od 16. do 18. stoljeća naslov je rada Jakova Jelinčića (Pazin) u kojemu je autor upozorio na siromaštvo i glad stanovnika, posebno u neplodnim godinama kad je često jedini izvor preživljavanja bila zaliha pšenice i ječma sačuvanih u fontiku. Ljetina je ponekad bila nedostatna i za plodnih godina pa je komuna morala nabavljati dovoljnu količinu hrane zadužujući se u raznih službenika.

Treći dan biennala započeo je radom *Accesso alle risorse: culture e conflitti di confine nella realtà istriana del Settecento* (Pristup resursima: kulture i granični sukobi u istarskoj svakidašnjici XVIII. stoljeća) u kojemu je Mila Manzatto (Venecija) preko dva istarska novovjekovna slučaja prikazala sukobe graničnih sela poradi korištenja prirodnih dobara izazvanih ponajprije kulturnim i nacionalnim razlikama. Na tim virtualnim granicama, kako kaže autorica, sukobile su se različite kulture i baštine koje su se služile fizičkom snagom u svrhu udaljavanja od drugačijih stvarnosti, na štetu pokušaja njihove integracije.

Danijela Dobljanović (Svetvinčenat) u referatu *Kruh od kukuruznih oklasaka – glad i kriza smrtnosti u središnjoj Istri* prikazala je situaciju kroničnog siromaštva i gladi koje je pogodilo Pazinsku knežiju 1810. godine. U arhivskim dokumentima zabilježen je i podatak kako je

stanovništvo u neimaštini jelo kruh od kukuruznih oklasaka i komine od grožđa te pilo octeno vino koje je štetilo njihovu zdravlju. Referatom *Reprezentančni stroški srednjeveških mestnih mogotcev – Piran, zadnje desetletje 13. stoletja* Darja Mihelič (Ljubljana) veoma je detaljno prikazala odnose cijena prehrambenih namirnica. Tako su se na stolu piranskog potestata prilikom jedne službene večere iz prosinca daleke 1295. na stolu našle velike količine mesa, kruha, vina, začina itd., o čemu je običan puk mogao samo sanjati.

Elvis Orbanić (Žminj) i Maja Polić (Rijeka) preikazali su rad pod naslovom *Dobrilino zauzimanje za gladne u središnjoj Istri (1850.)*. Rad obrađuje razdoblje sredine XIX. st. kad je Juraj Dobrila, tada tek kanonik i nastavnik, kroz Slavijansko društvo sa sjedištem u Trstu, pomagao Istranima iz unutrašnjosti sakupljenim donacijama u žitu, kukuruzu i soli. Tajana Ujčić (Vodnjan) u radu „*Potpuno drukčiji od drugih*“ – sa stolova obitelji Kupelwieser na Brijunima i obitelji Hütterott na Sv. Andriji prikazala je bogatstvo spomenutih obitelji koje se ogledalo na različite načine. Naime, iz sačuvanih jelovnika obitelji Hütterott, u čijem je posjedu bio otok Sv. Andrije s obližnjim otocima i priobaljem, može se razabrati obilje najkvalitetnije hrane, dostupne samo (naj)višim slojevima tadašnjeg društva. Možemo sa sigurnošću reći kako su neka jela prosječnom Istraninu bila (a možda još uvijek jesu) sasvim nepoznata.

Nakon zaključne rasprave sudionici biennala uputili su se na izlet u Grožnjan, Momjan i Zrenj. Tema sljedećeg biennala bit će *Djeca*.

Željko Cetina i Milan Radošević

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sv. XLIV, Zagreb-Dubrovnik 2006., 271 str.

Svoju bogatu izdavačku djelatnost, koju krasi brojne knjige i serijske publikacije čiji su autori uglavnom zavodski znanstveni djelatnici, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku redovito svake godine obogaćuje hrvatsku povijesnu znanost i uglednom publikacijom naslovljenom *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* u kojoj se uglavnom objelodanjuju radovi s područja regionalne dubrovačke povijesti, ali koja je nerijetko imala odraza i na šira povijesna zbivanja u Hrvatskoj. U broju XLIV *Analas* ZPZ HAZU objelodanjeno je osam znanstvenih radova iz novovjekovne povijesti koje ćemo ovdje ukratko prikazati.

U radu naslovljenom *O utjecaju bizantske kulture u renesansnom Dubrovniku i Dalmaciji (7-24)* Zdenka Janeković-Römer razmatra problematiku utjecaja grčkoga pravnog i institucijskog nasljeđa koje su grčki znanstvenici prenosili na Zapad nakon pada Konstantinopola 1453. godine, s posebnim osvrtom na njihov utjecaj u Dalmaciji i Dubrovniku, odnosno na krug hrvatskih humanista.

U prilogu naslovljenom *Obliti privatorum publica curate*: Predci i rodnici jedne političke maksime (25-46) Nella Lonza razmatra filozofsko, političko, vjersko i epigrafsko značenje toga latinskog natpisa iz Kneževa dvora u Dubrovniku, donosi njegovu usporedbu sa istovjetnim natpisima u drugim zapadnoeuropskim gradovima i zaključuje da je ova maksima preuzeta iz jednog popularnoga *florilegija*.

Lastovci u Lastovskom statutu (47-94) rad je Nenada Vekarića u kojemu se analizira rodovska pripadnost osoba koje se poimenično spominju u *Lastovskom statutu*, a koje su

